

TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Ruzikulov Jonibek Muxiddin o'g'li

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliy akademiyasi tinglovchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17746208>

Hozirgi davrda dunyoda yuz berayotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar, jahon iqtisodiyotining globallashuvi, shuningdek xalqaro va mahalliy bozorlarda raqobatning keskinlashuvi tijorat banklarida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish, takomillashtirish dolzarbligini ko'rsatmoqda.

Mamlakatimizda bank tizimini rivojlantirishni ta'minlashga qaratilgan tijorat banklarida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish maqsadida bir qancha huquqiy-normativ hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «2022-2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi[1], farmonida ham izchil chora-tadbirlar amalga oshirilishi belgilab berilgan. Shulardan kelib chiqqan holda, chora-tadbirlar doirasida iqtisodiy jihatdan mamlakatni rivojlantirish davlat dasturlari va moliyalashtirishning sifat jihatdan yangi tartibi joriy etildi.

Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirishga yo'naltirilgan makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini saqlab qolish, milliy iqtisodiyotning barqarorligini saqlash, investitsiyaviy muhitni yaxshilash orqali mamlakatimiz iqtisodiyoti tarmoqlari va hududlariga xorijiy sarmoyalarni faol jalb etish bugungi kunda tijorat banklarida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish iqtisodiyotdagi keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirish uchun muhim iqtisodiy ahamiyatga egadir. Ayniqsa, mamlakatimizni yangilash va modernizatsiya qilish bo'yicha iqtisodiyotimiz tarmoqlari va sohalarida olib borilayotgan islohotlar sharoitida amaldagi xizmatlar sifatini oshirish, yangiliklarni amaliyotga tadbiq etishni faollashtirishni va bunda xorijiy banklar tajribasini keng qo'llash talab qilinadi. Iqtisodiyotda zaruriy tarkibiy o'zgartirishlarni amalga oshirmasdan, bank mahsulot va xizmatlarni diversifikatsiyalamasdan, va texnologik jihatdan yangilamasdan turib jahon moliya bozorida mustahkam o'ringa ega bo'lish mushkul. Innovatsion bank xizmatlarini amaliyotga tadbiq yetish, kuchli raqobat mavjud bo'lgan hozirgi sharoitda, birinchi navbatda, to'g'ridan-to'g'ri yangi bank xizmatlarini va mahsulotlarini ishlab chiqishda yangicha tamoyil va mexanizmlarini amalda joriy etish dolzarb masala hisoblanadi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 23-martda № PQ-3620-sonli

«Bank xizmatlari ommabopligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'risida»gi [2] qarori qabul qilindi.

Tijorat banklarida bank xizmatlarni rivojlantirishning nazariy va amaliy masalalari bir qancha xorijlik va mahalliy iqtisodchi-olimlarning olib borgan ilmiy tadqiqotlarida atroflicha yoritilgan. Jumladan, xorijlik iqtisodchi olimlardan - A.Simanovskiy, A.Vikulin, V.Usoskin, D.Polfreman, G.Tosunyan, F.Ford, G.Beloglazova, J.Sinki, O.Lavrushin, J.Matuk, D.Maknoton, K.Barltrop, G.Panova, E.Dolanlar ning ilmiy ishlarida o'rganilgan[3].

Shuningdek, mahalliy olimlardan - Sh.Abdullayeva, A.Vaxabov, O.Iminov, N.Jumayev, T.Koraliyev, S.Norkobilov, D.Saidovlarning ilmiy izlanishlarida tijorat banklari faoliyatini rivojlantirish masalasining nazariy va amaliy jihatlari tadqiq qilingan[4].

Hayotimizda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni tobora ortib borayotgani bir sharoitda axborotlardan tezkor xabardor bo'lish, turli interaktiv xizmatlardan foydalanish ehtiyoji tobora ortib bormoqda. Bank xizmatlari qo'lamini kengaytirish, mijozlarga qulaylik yaratish maqsadida zamonaviy talablarga javob beruvchi interaktiv xizmat turlari amaliyotga tatbiq etilmoqda.

Xususan, mamlakatimiz aksiyadorlik tijorat banklari tomonidan olib borilayotgan keng ko'lamli ishlar ham mijozlarga turli qulayliklar yaratmoqda. Bugungi kunda banklar tomonidan "Internet banking", "Mobile banking", "Uyali Pul", "SMS informer", "Elektron reyestr" kabi interaktiv xizmat turlari joriy qilinib, fuqarolarga tez va sifatli xizmat ko'rsatib kelmoqda. "Internet banking" xizmati orqali bankning yuridik mijozlari internetdan o'z hisob raqami harakatini nazorat qilishi va to'lovlar o'tkazishi mumkin bo'lsa, "Uyali Pul" interaktiv xizmati orqali fuqarolar uyida yoki hohlagan joyidan turib shaxsiy hisob raqamlaridagi mabullalaridan to'lovlarni on-layn ravishda amalga oshirishlari mumkin hisoblanadi. Bundan tashqari, "SMS informer" xizmati orqali bankning yuridik mijozlari mobil telefoni orqali hisob raqami holatini va harakatini nazorat qilib borishlari mumkin bo'lmoqda[5].

Xulosa qilib aytganda, Mamlakatdagi xo'jalik yurituvchi sub'yektlar va jismoniy shaxslarning innovatsion bank xizmatlari to'g'risidagi salohiyatining shakllanishi va rivojlanishida innovatsion marketing texnologiyalarining roli juda katta. Innovatsion marketing strategiyasini tushunishda yangicha yondashuv innovatsion mahsulotni izlab topishga, biznes-muhitda innovatsiyalar mavjudligiga emas, balki u yoki bu innovatsion ishlanmadan foydalanishni soddalashtirishga asoslanadi.

Xalqaro bank amaliyotida eng mukammal standart talablarini to'liq bajargan holda tijorat banklarining bank xizmatlarini bankning xavsizlik nazorati bo'yicha standarti talablarini qayta ko'rib chiqib yangiliklarni amaliyotga tadbiiq etish zaruriyatini yuzaga keltiradi.

Rivojlangan davlatlarning, xususan, AQSH, Yaponiya va Yevropa Ittifoqining qator davlatlarida jismoniy shaxslarning muddatli depozitlari tijorat banklari depozit bazasining umumiy hajmida yuqori salmoqni egallashi haqida yuqorida aytib o'tildi. Shu bois innovatsion bank xizmatini rivojlantirish nafaqat korporativ mijozlar balki jismoniy shaxslarning depositlarini jalb qilishga olib kelishini yuzaga keltiradi.

Bu esa o'z o'rnida, tijorat bankining innovatsion ishlanmaning dinamik sur'atlar bilan rivojlanayotgan bank xizmatlari bozoriga muvofiqligi, yaratilayotgan innovatsion bank mahsulotiga yangi ehtiyojlarni shakllantirish, bank xizmatlarini taqdim etishda qo'llanayotgan usullari va mijozlar talablarining bir-biri bilan boliqligi kabi ko'rsatkichlar jalb qilinmoqda. Bank tizimida innovatsiyalarni joriy qilish sur'atlari, ularning chegaralari bozor ehtiyojlari va tijorat banklarining manfaatlari bilan emas, balki mamlakat xavfsizligi, uning aholisi uchun keltiradigan qulayliklar bilan belgilanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi «2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi PF-60-son farmoni. QHMMB: 29.01.2022 y., 06/22/60/0082-son, 18.03.2022 y., 06/22/89/0227-son, 21.04.2022 y., 06/22/113/0330-son.
2. «Bank xizmatlari ommabopligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'risida » O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori 23.03.2018 y. № PQ-3620.
3. Лаврушин О.И. Банковское дело: современная система кредитования: Финансовая академия при правительстве РФ. – 4-е изд., стереотип. – М.: КНОРУС, 2018.
4. Abdullayeva SH. "Bank ishi" Darslik – T.: Moliya 2023.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy veb-sayti <https://cbu.uz/oz/statistics/> (www.cbu.uz).